

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم
بسم الله الرحمن الرحيم
وصلّى الله على سيّدنا و نبينا أبي القاسم محمّد
وعلى آله الطّيبين الطّاهرين و اللعنة على أعدائهم أجمعين

امام صادق عليه السّلام در این حدیث شریف، خطاب به «عنوان» می‌فرماید: مؤمن و بنده خدا و عبد خدا کسی است که **وَ لَا يَدْعُ أَيَّامَهُ بَاطِلًا**؛ روزگارش را که خدا به عنوان ودیعه به او سپرده است و روزی این ودیعه را باید مسترد کند و قابل بازگشت و ترمیم نیست این را به بطالت نگذراند. این امانت را به طور صحیح و سالم به صاحب امانت برگرداند، در امانتی که خدا به او داده است تصرف نکند و او را از بین نبرد و تخریب نکند. در آیه شریفه می‌فرماید: **إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا ... النساء، ۵۸** الان این نکته به ذهنم آمد خداوند شما را دستور داده که امانات را به اهلیش برگردانید. روایت از امام صادق علیه السّلام است که می‌فرماید مقصود از امانات آن افرادی از عائله که تحت تکفل شما هستند که راجع به آنها شما چه می‌کنید؟ آیا تربیت صحیح نسبت به آنها انجام می‌دهید یا نه؟ البته این یکی از آن موارد امانات است.

راجع به این فقره شریفه که هرچه درباره آن توضیح داده شود باز جای صحبت دارد و به نحوی وسیع است که همه شوائب و جریانات زندگی انسان را می‌تواند شامل شود و در بر گیرد. مطالبی خدمت رفقا و دوستان عرض شد، دیگر مطلب هم قدری به درازا کشیده شد و صحبت راجع به مراتب مختلفه اخلاص قدری توسعه پیدا کرد. امروز قصد دارم اگر خدا توفیق دهد راجع به این مسئله مطلب

را تمام کنیم. اگر چه مقداری هم فشرده باشد، راجع به این مسئله به نظر می‌رسد که مطلب تا حدودی مطرح شده است و بهتر است که به سایر فقرات شریفه این حدیث پردازیم.

در جلسات گذشته عرض شد که مقصود از بطلان که حضرت می‌فرماید: روزگارش را به بطالت نگذراند مقصود چیست؟ مراتب بطالت در توضیح این حدیث شریف بیان شد. عرض شد که مقصود از این فقره این نیست که انسان روزگار خودش را به عمل حرام بگذراند، آن دیگر جای بحث و سؤال ندارد. موقعیت مخاطب و مجلس بیان این حدیث، اقتضای این مورد را نمی‌کند؛ مثل اینکه یکی از دوستان، انسان با او ملاقات کند و بعد ایشان سؤال کند که ما چه کار کنیم که برای رشد و ترقی ما مفید باشد؟ بنده بگویم شراب نخور، زنا نکن، دزدی نکن، از دیوار مردم بالا نرو! این خنده‌دار است. می‌گوید آقا ما که برای اینها نیامدیم صحبت کنیم، اینها مطالب بدیهی و روشن است و می‌دانیم، غیر از اینها چه دارید بگویید؟

یک روز خدمت رفقا عرض کردم که یکی از دوستان می‌گفت

عده‌ای از علمای نجف و غیر نجف آمدند پیش مرحوم آقای قاضی و از ایشان تقاضای دستور کردند. ایشان فرمودند شما به آنچه که تا به حال از کتب و اخبار و سنن و روایات می‌دانستید عمل کردید که حالا مطلب جدید از من می‌خواهید؟! بالاخره شما اهل فن هستید و اهل اطلاعید، نسبت به آنچه که در اخبار و احادیث وارد شده است کم و بیش اطلاع دارید. اینجا که آمدید برای چه آمدید؟ اگر آمدید آن مطالبی را که یقین به صحتش دارید، شما که به دیده شک به ما نگاه می‌کنید! شما که می‌گویید بعضی این را می‌گویند و بعضی آن را می‌گویند!

یکی از دوستان صمیمی مرحوم آقا که خاطرات صمیمیت و ارتباطات مرحوم آقا را با ایشان، بنده از دوران کودکی به یاد دارم، ایشان در بعضی از این کتاب‌ها بیان کردند. البته بنده اسمش را نمی‌آورم، ایشان اگر رفقا خوانده باشند در مراجعه به مرحوم آقای انصاری شک داشتند هرچه ایشان صحبت می‌کردند این شک و تردید از دل ایشان بیرون نمی‌رفت، که چه؟ که فلان شخص راجع به اینها این را می‌گوید و فلان آقا راجع به این گونه افراد این مطلب را می‌گوید. فلان شخص راجع به این طیف و این صنف این مسائل را مطرح می‌کند. خیلی جای تعجب است، واقعاً ما باید قدر این مکتبی که به ما به میراث رسیده است بدانیم، این را خدمتان عرض کنم رفقا! تنها مکتبی که فقط می‌گوید ببین و تعقل کن فقط مکتب عرفان است. تنها مکتبی که می‌گوید اول بفهم و کور و کر نباش، با فهم برو این مکتب عرفان است. در سایر موارد، هر چیز، حرف نزن! چشمت را ببند به تو مربوط نیست! بعداً می‌فهمی! آن دنیا می‌فهمی!

می‌گویند یک وقتی حسن صباح این آدم شیاد و حقه‌باز، رئیس فرقه اسماعیلیه داشت در کشتی می‌آمد، هوا طوفانی شد و این هم گفت: مردم خاطرتان جمع همه به سلامت به ساحل می‌رسید و هیچ‌گزندی به هیچ‌کس نمی‌رسد. رفیقی در آنجا داشت که گفت پدر سوخته! من که تو را می‌شناسم این کلک‌ها چیست؟ گفت: مسئله از دو حال خارج نیست، یا غرق می‌شویم که کسی نیست یقه ما را بگیرد یا اینکه به ساحل می‌رسیم می‌گویند این غیب می‌داند. این با همین حقه‌بازی‌ها سر مردم را کلاه گذاشت. این حرف نشان می‌دهد این شاکله چیست، این آدم چه آدمی است، اگر آدم زرنگی آنجا باشد تا چنین حرفی را بشنود تا ته قضیه را می‌خواند که این چه موجودی است و این چه چیزی در نفسش می‌گذرد این چه چیزی در تخیلش قرار دارد.

این دنیا نشد آن دنیا، دیدید بعضی‌ها می‌گویند حالا آن دنیا می‌رویم می‌بینیم آن دنیا کی به کیست؟ فو قش آمد و گفت ندیدیم، می‌گوید برو بابا، ما خودمان هشتمان گرو هشتادمان است حالا

بیاییم به حرف‌هایی که به تو زدیم جواب بدهیم، می‌خواستی گوش ندهی. با یک می‌خواستی گوش
ندهی صاف

راهش را می کشد و می رود! این یقینی است که می گویم به شما رفقا، تمام کسانی که این طور با آدم صحبت می کنند آن دنیا می روند دنبال کار خودشان و پشتشان را هم نگاه نمی کنند که چه گفتند و چه تعهدی دادند و چه تضمینی کرده اند و چه مسئولیتی! پس از حالا بفهمیم چه کار می خواهیم بکنیم.

آن مکتبی که می گوید تا نفهمیدی دنبال کسی نرو، تا نفهمیدی این مغزت را از این بسته بودن یک مقدار باز کن و نگذار بسته بماند آن وقت بین دنبال چه کسی باید بروی و از چه کسی باید اطاعت کنی و در کجا باید قدم بگذاری و در کجا باید احتیاط کنی؟ اگر یک فردی یک حرفی را زد فوراً نپذیری، اگر جریانی را دیدی تو هم داخل این جریان نشوی، این عقل را به کار بینداز، این مکتب مکتب عرفان است. لذا بارها خدمت رفقا گفته ام تنها مکتبی که می تواند با منطق و عقل، مساوی در یک جهت حرکت کند عرفان است، به یک میزان جلو برود این مکتب عرفان است.

حالا صحبت در این است ایشان می گویند شما که به ما شک داری، خب بلند شو برو تماشا کن و ببین و صحبت کن و مجالست و معاشرت کن و از نزدیک در ظروف مختلفه و در فراز و نشیب های زندگی صحبتش را در کنار هم قرار بده، در خوشی و ناخوشی او را تست کن، در گرفتاری و مصیبتی که برای او پیش می آید کیفیت صحبت های او را در کنار هم قرار بده، در مواضع مختلف مطالبی را که گفته می شود در پشت سر او و جلو او، تنقید، مدح، بین اختلاف در گفتار و کیفیت در گفتار چگونه است؟ وقتی که مدحش می کنند چه قسم برخورد می کند و وقتی که مذمتش می کنند چه قسم برخورد می کند؟ در سرّ و علن او را بیازمای آنگاه هرچه عقلت حکم کرد به مقتضای عقلت عمل کن خدا هم تکلیفی از تو نمی خواهد. او این را می گوید و دیگری این را می گوید، همین! تمام شد.

امیرالمؤمنین علیه السلام راجع به اخلاص می فرماید: طُوبَى لِمَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ الْعِبَادَةَ^۱ خوش به حال آن مؤمنی که عبادت خود را برای خدا خالص می کند. در جای دیگر دارد: العمل لله طوبی لمؤمن. بعد به دنبال این مسئله سه مطلب را حضرت می فرماید: اول اینکه و لَمْ يَشْغَلْ قَلْبَهُ بِمَا تَرَى عَيْنَاهُ آنچه را که چشمش می بیند او را مشغول نمی کند. نفس او را به خود مشغول نمی کند. مسائلی را که در طول زندگی با او سروکار دارد و آنها را می بیند، ذهن او را مشغول نمی کند. وقتی که چشمش به

^۱ الکافی، ج ۲، ص ۱۶: عن علی بن أسباطٍ عن أبي الحسن الرضا عليه السلام: أن أمير المؤمنين عليه السلام كان يقول: طُوبَى لِمَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ الْعِبَادَةَ وَالِدَعَاءَ وَ لَمْ يَشْغَلْ قَلْبَهُ بِمَا تَرَى عَيْنَاهُ وَ لَمْ يَنْسَ ذِكْرَ اللَّهِ. بما تَسْمَعُ إِذْنَاهُ وَ لَمْ يَحْزَنْ صَوْرَةَ بِمَا أُعْطِيَ غَيْرَهُ.

یک منظره جاذبی می‌افتد دل در هوای آن منظر نمی‌سپارد. وقتی که متاعی را می‌بیند دل برای بدست آوردن آن متاع، حرکت نمی‌کند. الان فلان چیز کمیاب است فوراً بروم و بنای خود را بر این تجارت قرار بدهم چون این چیز در مملکت کم است من بروم این را قرار بدهم و دنبال این بروم. یک وقتی انسان می‌آید و طبق مسائل عادی کاری انجام می‌دهد یا می‌بیند چیزی کم است، این یک مسئله عادی است.

اما اینکه دلش را بر این بگذارد یک مطلب دیگر است‌ها، بروم! زود، تا می‌بینم موقعیت، موقعیت مناسبی است من سبقت بگیرم بر این مسئله از دیگران و خود را بر آن طعمه بیندازم و نگذارم این به دست دیگران برسد، این منظور امیرالمؤمنین است و الا رفتن دنبال کار و کسب و مسائل، طبعاً هر کسی که می‌رود دنبال یک کار برای رفع نقایص و احتیاجات آن بلد و یا محیطی که در آن قرار دارد راجع به آن می‌رود دیگر. یک شخص عاقل به دنبال تحصیل آنچه که هست که نمی‌رود برای تحصیل نیازها و احتیاج‌ها می‌رود این طبیعی است و باید این کار را بکند، این کسب حلال است و مسئله‌ای نیست، نه! دنبال یک فرصت است تا یک موقعیتی به دست آمد دل و دین را در هوای غلبه بر او بسپارد این مقصود امام امیرالمؤمنین است که *وَلَمْ يَشْغَلْ قَلْبَهُ بِمَا تَرَى عَيْنَاهُ* یا یک مسئله جاذبی را می‌بیند فوراً برود و او را بگیرد تا اینکه به دست دیگران نیفتد. یا اینکه یک موقعیتی می‌خواهد پیدا کند موقعیت کار و منصب فوراً برود و آن مطلب را بگیرد و غلبه کند و خود را به آن مرتبه برساند و به آن منصب برساند تا اینکه این لقمه لذیذ و طعمه جاذب را دیگران تصاحب نکنند این از زمره این افراد نیست.

دوم حضرت می‌فرمایند: *وَلَمْ يَنْسَ ذِكْرَ اللَّهِ بِمَا تَسْمَعُ أُذُنَاهُ* آنچه را که گوشش می‌شنود یاد خدا را به فراموشی نسپارد. فوراً یک چیزی می‌شنود پشت سرش یک مطلبی گفته‌اند، بهم نریزد. آرامش خود و طمأنینه را باید کسب کند و به دست بیاورد. حالت اطمینان باید بر او غلبه داشته باشد. حالت اعتماد و توکل بر خدا باید بر او غلبه کند. تا یک مطلب خوشایندی به گوشش می‌رسد ذهنش را به آن سمت ندهد. تصور کند که این مطلب را نشنیده است و یا اینکه چنین مطلبی اتفاق نیفتاده، این مسئله مقدمه می‌شود برای آن مطلبی که می‌خواهم امروز عرض کنم و با بیان این مطلب از این فقره فارغ می‌شویم. این کلام حضرت که چشمش آنچه را که می‌بیند دل به آن نسپارد. امر خود را به خدا واگذار کند آیا این طعمه نصیب او می‌شود یا نمی‌شود؟ شد که شد و اگر نشد، نشد. آنچه را که شنیده است یا درست است یا غلط است! چرا بر مطلبی که یک جاذبه ظاهری دارد دل خود را بسپارد؟ درحالی که خبر از مسائل پشت پرده این مطلب ندارد، چرا؟ یک مرتبه خلافتش برای انسان پیدا می‌شود

و در اینجا انسان می بیند او باخته است چون مشیت و تقدیر الهی کار خود را می کند و به من و امثال من کاری ندارد.

سوم و لا یحزن صدره بما أعطی غیره از اینکه به یکی چیزی دادند دلش ضیق و تنگ و محزون و ناراحت نشود. یک شخصی به مقامی رسیده چرا این ناراحت بشود؟ یک شخصی به موقعیتی رسیده چرا این ناراحت شود و بگوید چرا به من داده نشده؟!

این سه مطلب مطلبی است که شخص در مقام اخلاص یعنی در مقام عمل و کار، هنوز به مقام خلوص نرسیده و فعل و عمل این سه مطلب را باید انجام بدهد و نسبت به او ممارست داشته باشد. حالا این شخص راجع به فلان مرحوم، فلان مطلب را گفته، تمام شد؟ دل ما برگردد؟ یا خودمان بلند شویم و برویم ببینیم. فلان شخص راجع به این گونه افراد فلان مطلب را گفته است، این مسئله تمام شد؟ یا تحقیق کنیم. فلان کس راجع به فلان شخص یک حرفی زده. یعنی واقعاً این قدر انسان، آن هم افرادی که در موقعیت تربیت و تزکیه و ارشاد و هدایت و علم و فهم و ادراک هستند، چگونه انسان می تواند تصوّر کند که چنین مطلبی صحیح باشد؟

من خودم به شخصه در تجربه‌ای که در طول مدت چهل سال با مرحوم والد رضوان الله علیه داشتم با اینکه نسبت به ایشان خیلی بیش از آنچه که سایر افراد در معیارهای خودشان و در ملاک‌های خودشان در استناد به افراد و تکیه به افراد، من بالاتر بودم و اتکا و اعتماد و وثوق خودم به ایشان در مراحل بسیار بالاتر از سایر افراد و هم‌نوعان خودم به اشخاص بود، در عین حال اگر مطلبی از ایشان می شنیدم خودم هم پیگیری می کردم، چون ممکن است در بعضی از اوقات اشتباهی از انسان سر بزند، خطایی از انسان سر بزند، غیر از بعضی از مسائلی که نسبت به واقعیت آن مسائل، نظر و دیدگاه ما نسبت به ایشان جور دیگری بود. ولی در مسائل عادی ممکن است یک مطلب اشتباه به گوش شخصی رسیده باشد و او در مقام تطبیق این حکایت با محکی نباشد و در مقام توجه به منشأ و واقعیت امر نباشد، در آنجا انسان باید تحقیق کند. ایشان وقتی کتاب می نوشتند، کتابشان را می دادند به من و بنده تصحیح می کردم، غلط در آن کتاب وجود داشت، حالا چون یک شخص ولی خدا است در نوشتجاتش نباید غلط وجود داشته باشد؟ حتماً باید همه نقطه‌ها و ویرگول‌ها باشد و همه عبارات باید صحیح باشد، گاهی اوقات یک مطلب علمی و حتی پزشکی در کتابشان نوشته‌اند بنده تا حدودی اگر اطلاع داشتم تصحیح می کردم. این طور نیست که به صرف اینکه یک مسئله و مطلبی از یک ولی خدایی سر می زند انسان در صورتی که دیدگاهش نسبت به آن مسئله به خصوص، نه آنچنان باشد که در بعضی از اوقات اولیای الهی در مقام تطبیق واقع هستند با عالم کثرت، اگر به این کیفیت نباشد باید تحقیق کند. این قدر دایره عرفان دقیق و ظریف و محکم و معتدل و مطابق با عقل و اعتدال و منطقی است. تا این حد

این بزرگان نسبت به مسائل توجه داشتند.

آن وقت انسان بیاید ببیند یک شخص دارد راهنمایی می کند که آقا بلند شو برو پیش فلان شخص، بگوید آقا دارند راجع

به اینها فلان حرف را می‌زنند. دست شما درد نکند! همین! واقعاً ادراک انسان و برداشت انسان همین بوده است؟ این درس‌هایی که ما در طول سالیان سال خواندیم کجا رفته؟ آن مو شکافی‌هایی که در علوم مختلفه یک طالب و یک عالم دینی آن را انجام می‌دهد تا به نتایج برسد، تا به مغزای مفاهیم و معانی اخبار و احادیث برسد کجا رفته؟ آن دقت‌های کذایی در اصول برای رسیدن به بعضی از نتایجی که خیلی هم مبتلا به نیست ولی ماه‌ها و ماه‌ها وقت را می‌گیرد کجا رفته است؟ ای کاش کمی از بسیار از بسیار و از بسیارش را ما در آن مسائل حیاتی و مسائلی که مرگ و زندگی ما را و سعادت و شقاوت ما را تعیین می‌کند بکار ببریم، کمی از آن بسیار را.

حالا مرحوم قاضی به اینها می‌فرمایند شما به آنچه را که تا به حال دیدید عمل کردید؟ اینها که دیگر حرف ما نبود که بگویید اینها درویش هستند، به جرم درویشی و تصوف بیاید سراغ ما، اینکه دیگر حرف ما نبود. اینکه دیگر روایت امام علیه‌السلام است اینکه اخبار و احادیث پیغمبر است، عمل کردید یا نکردید؟ اگر عمل نکردید اول بروید عمل کنید. می‌دانید این حرف یعنی چه؟ این حرف یعنی شما اعتقادی به خود مطلب ندارید. کلامی که امام صادق علیه‌السلام به «عنوان بصری» می‌فرماید، حتماً باید امام صادق اینجا حضور داشته باشد به جای من، بنشیند، این مطلب را بگوید تا ما بپذیریم؟ نه، این مطلب در کتاب هست، اگر ما به امید روزی باشیم که امام صادق بیاید و روی منبر بنشیند و از او این مطلب را بشنویم تا بپذیریم او امام ما نیست، او امام توهمی ماست و او امام تخیلی ماست، امام صادق می‌فرماید: من همین الان حضور دارم و در این مجلس هم حضور دارم همین که شما آمدید و دارید این روایتی که از من آمده را می‌خوانید و می‌شنوید و تفسیر می‌کنید و فهم می‌کنید و دارید به آن عمل می‌کنید این حضور من است. این معنا، معنای اخلاص است.

اگر نظر رفقا باشد در جلسه قبل یا در دو سه جلسه قبل، این مطلب را عرض کردم، ما که به دنبال ظهور حضرت هستیم، ما که منتظر ظهور حضرت هستیم اگر به این امید زندگی کنیم و منتظر باشیم که حضرت بیاید و بنشیند و در کنار ما صحبت کند آن وقت ما مطلب را بپذیریم او امام زمان ما نیست و ما منتظر نیستیم. او یک فرد عادی است، ما در آن صورت به قیافه امام علیه‌السلام توجه کردیم نه به شخصیت امام، به سیمای امام توجه کردیم نه به باطن و حقیقت امام. لذا اگر امام زمان بیاید، حالا حضرت که از نظر ظاهری آن‌گونه که گفتند ما که ندیدیم، از نظر ظاهری که سیمای حضرت هم سیمای معتدل و جاذبی است، حالا اگر امام زمان علیه‌السلام بیاید، چندان هم از یک سیمای جاذب

برخوردار نباشد، تا حضرت را می بینیم یک دفعه می رویم عقب! این است؟ این امام زمان است؟ بعد هم می گوئیم خب دیگر شده است دیگر!!

اینها خنده ندارد رفقا، اینها واقعیت است، باید توهمات را از ذهن خودمان بیرون کنیم، اینها تخیلات است. آن افرادی که در اشعارشان برای امام حسین و غیر امام حسین، اشعار عاشقانه و اینها می سرایند و یک مشت جوان‌ها را دنبال خود می کشانند، اینها نمی دانند که این نحوه مدح کردن، مذمت امام و اهانت به ولایت و شخصیت امام علیه‌السلام است. اولاً این طور نبوده که سیمای امام حسین علیه‌السلام از همه زیباتر باشد، نخیر سیدالشهدا یک صورت معمولی داشته است، امام حسن مجتبی صورتشان زیبا بود ولی صورت سیدالشهدا یک صورت معمولی بود، حالا ما بیاییم شخصیت جاذب مقام ولایت را که عالم ملک و ملکوت و لاهوت و جبروت و مادون اراده و مشیت پروردگار را در همه عوالم مجرد و ماده، استیعاب کرده، در یک قالب صورت زیبا که هر که می بیند خوشش می آید و فریفته می شود و عاشق می شود و دنبالش راه می افتد در این قالب می آیم این را مطرح می کنیم و بیان می کنیم، این معرفی امام است؟ این اهانت به امام است، این کوبیدن امام است، از بین بردن واقعیت امام علیه‌السلام است.

اگر مردم بیایند ببینند این امام زمانی که این همه ... البته الحمدلله نقاش‌ها عکس امام زمان را نمی کشند، او دیگر غایب است و آلاً عکس امیرالمؤمنین و امام حسن و امام حسین، از این عکس‌های من درآوردی و مزخرف و چرت و پرتی که هر چه سعی بکنند و ابروی کمانی و بینی قلمی دهند و لب کذا و صورت را بیارایند و بعد هم انسان آن عکس را قاب کند و بگذارد آنجا، آن چه عکسی است؟ عکس چیست؟ این خرافات چیست؟ عکس امام گذاشتن یعنی چه؟ این عکس‌ها خلاف شرع است، گذاشتنش خلاف شرع است، حتماً انسان باید عکس امام را بگذارد آنجا و بگوید این امام حسین است بچه انسان نگاه بکند بگوید این امام حسین است. کجا امام حسین و پیغمبر این هستند کجا امام سجاد این است؟ اینها همه تخیلات است.

در زمان مرحوم آقا رضوان الله علیه یک شب زنگ در منزل به صدا درآمد ظاهراً شب بیست و نهم صفر بود یا شب بعد از شهادت امام رضا علیه‌السلام همین که در زدند من با مرحوم آقا در حیاط بودم، بدون اطلاع قبلی، مرحوم آقا فرمودند این افراد را ببر بالا و پذیرایی کن و به آنها محبت کن و صحبت کن ولی من با آنها ملاقات نمی کنم. ما رفتیم دیدیم دو خانم هستند و دو تا مرد هستند و آمدند می خواهند آقا را ببینند. گفتم بفرمایید بالا، رفتم و نشستم و با آنها گرم گرفتم و صحبت کردم. گفتم

شما قبلا تماس گرفته بودید که بیایید اینجا؟ گفتند نه! تماس نگرفته بودیم. گفتم مقصودتان چیست؟ یکی از آن افراد گفت من عکس امام زمان علیه السّلام را کشیدم می خواهم این را به آقا نشان بدهم.

گفتم کسی شما را اینجا فرستاده است؟ یک مرتبه ساکت شدند، گفتم فلان کس فرستاده؟ گفتند بله. گفتم عکس را بدهید. عکس را گرفتم و آوردم به آقا نشان دادم گفتم اشخاصی هستند با این خصوصیات ظاهراً تحصیلاتشان هم در این دانشکده هنرهای زیبا بود اینها عکس امام زمان را کشیده‌اند و می‌خواهند ببینند واقعیت دارد یا نه؟ فرمودند بینم، تا باز کردند فرمودند برو بده به آنها، مؤدبانه و خلیق و بگو او این طور نیست که هر کسی بتواند ادراک کند، شاید اینها تخیلات و توهمات باشد، مخصوصاً افرادی که در این رشته‌ها کار می‌کنند طبعاً بیشتر در چنین زمینه‌هایی آمادگی دارند، و ممکن است زمینه‌ایی برای این گونه تخیلات وجود داشته باشد. آمدم و مقداری صحبت شد گفتم نه این عکس نیست و شما هم به دنبال این مطلب نباشید. مهم این است که انسان به دنبال راه آن حضرت باشد. گفتم اگر حضرت الان بیایند و در کنار شما بنشینند و صحبت کنند شما چه درخواستی از ایشان می‌کنید؟ چه می‌گوییم؟ حرفی را که حضرت می‌زنند این است که شما که ادعای تشیع ما را می‌کنی همان طوری باش که مورد رضای ماست، این حرف را نمی‌زنند؟ خب بسم الله، همین الان همان طوری باش که مورد رضای ما هست، چرا حتماً باید مرا ببینی؟ چرا تا من نباشم حرف مرا نباید بشنوی؟ چرا حتماً باید حرف را از دهان خود من بشنوی تا پذیری؟ بله یک وقت یک حرف مشکوک است انسان به مقتضای قاعده باید عمل کند. ولی اینکه حتماً باید ببیند و حتماً باید بنشیند، این کار، کار عوام است. این کار، کار آن شخصی که می‌خواهد روح خود و سرّ خود را متصل به روح و سرّ و ضمیر امام زمان خودش قرار بدهد نیست. او در یک آن، امام را از خود جدا نمی‌بیند من واقعاً رفقا الان که دارم این حرف را به شما می‌زنم از خودم شرمنده‌ام بی‌رودربایستی، صادقانه می‌گویم این حرف را می‌دانم درست است و روز قیامت هم پایش می‌ایستم ولی خودم عامل به آن نیستم، ما باید روش خودمان را آن طوری که منطبق عرفان و توحید الهی به ما یاد می‌دهد قرار دهیم.

مگر امام در همین روایات نیامده؟ این حرف، حرف درویش‌هاست؟ یعنی ائمه همه صوفی هستند؟ این که حرف روایات است! اینکه امام علیه‌السلام می‌فرماید: هیچ چیزی نیست الا اینکه ما از آن اطلاع داریم، این حرف درویش‌ها و صوفی‌هاست یا نه؟ آنکه امام علیه‌السلام می‌فرماید نزلونا عن الرُّبُوبِيَّةِ وَقُولُوا فِينَا مَا شِئْتُمْ^۱، ما را خدا ننماید و هر چه می‌خواهید اسم ما را بگذارید، فقط خدا نگوئید، ما به هر کجا برسیم و در هر کجا باشیم عبدیم و او معبود، و همین ما را بس، در هر

^۱ منهاج النجاح فی ترجمة مفتاح الفلاح، مقدمه ۲، ص ۳۳

مرتبه‌ای باشیم ما مخلوقیم و او خالق، در هر منزله‌ای باشیم ما متأثریم و او مؤثر، ما مسببیم و او سبب، ما مخلوقیم و او اله، این مسئله است. و بعد هر چه می‌خواهید درباره ما بگویید و خودشان هم مگر ثابت نکردند؟ مگر اصحاب ائمه خدمت امام علیه‌السلام می‌رسیدند امام علیه‌السلام مگر از ما فی الضمیرشان خبر نمی‌داد؟ این مطالب آن قدر ریخته که دیگر انسان نمی‌داند از کجا شروع کند و کدام را بگوید؟ مگر از قبل و بعد و آینده و همه چیز نمی‌گفتند؟ مگر امیرالمؤمنین و امام سجاد و امام باقر نمی‌گفتند، شخص آمده درب منزل موسی بن جعفر علیه‌السلام یک نیت سوئی کرده، هنوز وارد نشده حضرت می‌فرماید: لَا أُمَّ لَكَ^۱ مادر تو را نزاید این چه نیتی بود که کردی؟ این معلوم است که امام است! اینکه دیگر شکی در آن ندارد انسان، گرچه بگذریم از اینکه یک عده مدعیان علم و از همه جهال جاهل‌تر، سنی‌ها آمده‌اند و علم ائمه را اعتراف کرده‌اند آن وقت در میان ما عده‌ای درآمده‌اند که علم امام را انکار می‌کنند، این دیگر خیلی واقعاً جای مزاح و تفنن و فکاهی دارد.

شما کتاب ابن جوزی را مطالعه کنید، ینابیع المودة^۲ سلیمان قندوزی را ببینید در آن راجع به علوم و مطالب غیبی که از ائمه رسیده است به چه مرتبه‌ای است، روایاتی که از پیغمبر راجع به علوم ائمه نقل شده، اعترافاتی که سیوطی کرده راجع به علوم ائمه، مطالبی را که شافعی آمده گفته، یکی از ائمه اربعه اهل تسنن راجع به امیرالمؤمنین علیه‌السلام، اشعاری که گفته، این ابن ابی الحدید مطالبی را که راجع به امیرالمؤمنین علیه‌السلام گفته، اینها همه اعترافات علمای اهل تسنن است، آن وقت در میان ما کسانی می‌گویند نه! چه کسی گفته است؟ امام که علم غیب نداشته است... **وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمَ الْغَيْبِ لَأَسْتَكْتَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ**... الأعراف، ۱۸۸ اگر من علم غیب داشتم زندگیم زندگی خوبی بود. یعنی این قدر انسان باید نفهم باشد که اصلاً معنای آیه را نمی‌داند راجع به چیست؟ **آن لَأَسْتَكْتَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ**

^۱ الخرائج و الجرائح، ج ۱، ص ۲۷۲: رُوِيَ عَنْ أَبِي الصَّلَاحِ الْكِنَانِيِّ: قَالَ ضَرَبْتُ يَوْمًا إِلَى بَابِ أَبِي جَعْفَرِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَفَرَعْتُ الْبَابَ فَخَرَجَتْ إِلَيَّ وَصَيَّفَتْ نَاهِدًا فَضَرَبْتُ بِيَدِي إِلَى رَأْسِ تَدْيِهَا وَقُلْتُ لَهَا قَوْلِي لِمَوْلَاكَ إِنِّي بِالْبَابِ فَصَاحَ مِنِّي آخِرُ الدَّارِ ادْخُلْ لَأُمَّ لَكَ، فَدَخَلْتُ وَقُلْتُ يَا مَوْلَايَ وَاللَّهِ مَا فَصَدْتُ رِيْبَةً وَلَا إِرْدَتُ إِلَّا زِيَادَةً فِي يَقِينِي، فَقَالَ: صَدَقْتَ لَئِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ هَذِهِ الْجُدْرَانَ تَحْجُبُ أَبْصَارَنَا كَمَا تَحْجُبُ أَبْصَارَكُمْ إِذْ لَأَفْرُقَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ فإِذَا كَانَ أَنْ تَعَاوَدَ لِمِثْلِهَا.

^۲ ینابیع المودة لذوی القربی (چشمه سار دوستی و محبت به ذوی القربی) کتابی درباره زندگانی اهل بیت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم، فضایل آنان و ارزش مودت ایشان به خصوص حضرت علی علیه‌السلام، نوشته سلیمان بن ابراهیم قندوزی حنفی (متوفای ۱۲۹۴ ق) از عالمان اهل سنت حنفی مذهب در قرن سیزدهم هجری.

در مقام بشریت است؛ یعنی پیغمبر می گوید اگر من يك بشر بودم این علم غیب من باعث تجمع و ازدیاد و بهتر شدن زندگیم بود. اما آن آیه دیگر که می فرماید **عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا**

* إِلَّا مَنْ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ ... الجن، ۲۶ و ۲۷ را فراموش کرده است.

این موقعیت امام علیه‌السلام است. در مکتب توحید و عرفان این را به ما یاد می‌دهند که امام علیه‌السلام از خود شخص شما به شما و به افکار شما نزدیک تر است، این برای مکتب توحید است. امام علیه‌السلام در کنار و جنب شما و مواظب شما است. آن قدر که من از مرحوم پدرم راجع به این مسئله مطلب دارم قابل شمارش نیست، چه برسد حالا امام زمان علیه‌السلام. نشستیم با ایشان یک مرتبه می‌بینم یک مطلبی گفتند و خبری می‌دهند.

در یک ملاقاتی که ما با حضرت آیه‌الله خامنه‌ای در مشهد بعد از فوت مرحوم آقا داشتیم که ایشان می‌خواستند دیدنی از ما باشد، ما رفتیم خدمت ایشان، خیلی متأثر بودند از این قضیه‌ای که اتفاق افتاده، اتفاقاً ایشان به ما فرمودند: همان طوری که والد شما راجع به استادشان کتابی نوشتند بر شما هم لازم است که راجع به ایشان کتابی مثل روح مجرد بنویسید. البته هنوز ما موفق نشدیم ان‌شاءالله امیدواریم که در طی همین نوشتجاتی که در اسرار ملکوت هست گوشه‌ای از آنچه را که دیدیم و شنیدیم و تجربه کردیم و بر اساس محدودیت ذهنی و نقصان فکر و سعه خودمان بتوانیم تا حدودی این مطالب را برای دوستداران مکتب اهل بیت و سوختگان حریم ولایت، برای آنها مسئله را بیان کنیم. ایشان این مسئله را فرمودند، گفتند من قطع دارم والد شما راجع به مسائل غیبی اطلاع داشتند، چون در ملاقات‌هایی که من با ایشان داشتم، ایشان گاهی اوقات مطالبی را می‌گفتند که غیر از من و خدای من کسی از آن مسائل خبر نداشت. این حرف، حرف یک آدم عالمی است یک آدم درس خوانده این حرف را می‌زند آدم جاهلی که نیست.

حالا ما راجع به امام علیه‌السلام این قدر قائل نیستیم؟ ما راجع به امام علیه‌السلام معتقد نیستیم؟ کی می‌داند؟ علم غیب را چه کسی می‌داند؟! علم غیب را فقط خدا می‌داند! چه نتیجه‌ای می‌گیریم و چه فایده‌ای دارد؟ گیرم که آمدیم و این چرت‌وپرت‌ها را هم گفتیم، خودمان را خراب کردیم، دست از عناد و غرض برداریم. امام چیز دیگری است و در یک افق دیگری است. امام رضا علیه‌السلام می‌فرماید: اوهام عقول شما یعنی عقول شما همه وهم است عقل نیست، کی می‌تواند به مقام امامت و ولایت برسد؟ دست بردارید از این صحبت‌ها.

پس باید به آنچه را که انسان می‌رسد اطمینان داشته باشد، عمل باید بکند. این مقام، مقام اخلاص است. همان طوری که امیرالمؤمنین علیه‌السلام می‌فرماید: در عملی را که انجام می‌دهد، غیر خدا در آن عمل نباید شریک باشد، غیر خدا در آن عمل نباید دخیل باشد. در تمام اعمال، انسان

قبل از انجام دادن، در حین انجام دادن. حضرت فرمودند: و لَم يَشْغَلْ قَلْبَهُ بِمَا تَرَى عَيْنَاهُ أُنْجَبَهُ رَا كَه چشمش می بیند دلش را مشغول نکند، آنچه را که گوشش می شنود یاد خدا را فراموش نکند، آن هدفی را که در مقابل چشمش قرار داده است آن نشانه به این طرف و آن طرف نگذارد برود، یک هدف را در ذهن داشته باشد و بیاید و در همان هدف بنشیند.

اینهایی که هواپیما را حرکت می دهند اینها چکار می کنند؟ هدف رسیدن در فلان جاده و باند است، بیاید، آنجا بنشیند در فلان شهر، اول آن باند را در نظر نمی گیرد، اول نقطه اش را از نقطه نظر جغرافیایی با فلان کشور تنظیم می کند. خط مسیر را طبق آنچه که برایش تعیین شده حرکت می دهد و راه می رود تا می رسد به آن کشور، وقتی به آن کشور رسید آن شهر را تعیین می کند درجه را می گذارد روی طول و عرض جغرافیایی آن شهر، قبل از اینکه به آنجا برسد، سی کیلومتر قبل از اینکه برسد، آن نقطه ای را که باید بنشیند درجه را روی آن تنظیم می کند، یک درجه این طرف و آن طرف نمی گذارد برود، وقتی که نزدیک هشت کیلومتری رسید تازه باند را تعیین می کند و درجه را می آورد روی باند، وقتی که آمد در مقابل قرار گرفت آن وقت معلوم است که باید روی آن باند بنشیند، حتی اگر دو باند در کنار هم باشد روی چپی نمی تواند بنشیند چون باند راست و باند چپ دو فرکانس مختلف دارد. اینجا کسانی هستند و لابد اطلاع دارند اگر اشتباه می کنم بفرمایید درست است! می آید درجه را می گذارد، دقیق می آید، حتی اگر پرده را هم بیندازند و بیرون را هم نبیند از همان درجه می آید و می نشیند، این می شود شیعه امیرالمؤمنین. از یک کشور در آن طرف نیمکره زمین می آید در آنجا دقیق می نشیند، این شیعه است، امیرالمؤمنین می گوید آن شاقولی که برایت در نظر گرفتم، خدا را در ذهنت هست، آنچه را که خدا در ذهنت است تا خواست درجه این طرف و آن طرف برود بیاور و درستش کن. تا خواست مقداری باد بیاید تکان می دهد برگردان، حرکت را درست کن که دقیق بیایی و آنجا بنشینی.

مرحوم قاضی یک وقتی در مسجد کوفه رفته بودند به همت خودشان و وسائلی که از تبریز آمده بودند یک مبلغی در اختیار ایشان قرار دادند دستشویی و وسائل راحتی و حمام ساخته بودند برای زواری که می آمدند در مسجد کوفه بیتوته می کردند. وقتی که تمام شد روز آخر آمدند دیدند برداشتند کاشی گذاشتند در آن بالا که این بنا به همت و اهتمام حضرت آیه الله حاج سید علی قاضی به اتمام رسید در سنه فلان. این مرد، مرد الهی است اینکه دنبال هوی نیست، اینکه دنبال اسم نیست، این فرار می کند نه اینکه بدش می آید. آن چنان غضب و آن چنان عصبانیت بر ایشان غلبه کرد که کلنگ، تیشه را برداشتند و کوبیدند زدند و کاشی ها را خرد کردند، نگفتند بکنید، به اینجا نکشید. چنان کوبیدند زدند

نردبان بالا رفتند و یک یک تمام این کاشی‌ها را خرد کردند و ریختند زمین، وقتی ریختند زمین، به، شروع کردند خندیدن و شعف، اینها تظاهر نبوده! حالش این طور بوده یعنی وقتی که ریخت زمین کیف کرد، به به حالا یک چیزی شد و حالا کیف دارد، اسمم را گذاشتید آن بالا؟! نام من را گذاشتید آن بالا؟! این یک مکتب. مکتب دیگر تا اسم آن بالا نگذارید من نمی‌دهم! میان ماه من تا ماه گردون تفاوت از زمین تا آسمان که هیچی بلکه تا عرش اعلی است! این را می‌گویند اخلاص عمل.

اگر می‌خواهی وقتت به بطالت نگذرد اگر می‌خواهی کارهایت این طور نباشد. حالا مرحوم قاضی که این کار را انجام داده آیا واقعاً اگر این اسم بود ناراحت می‌شد؟ نه اصلاً ناراحت هم نمی‌شد، طوریش نمی‌شد. ولی می‌خواهد اصلاً در مقابل او اسمی از خودش نباشد. تا این حد می‌خواهد مراعات کند. الان رفقا می‌خواهیم کم کم برسیم به آن مرتبه آخر می‌خواهد اصلاً در مقابل او اسمی نباشد، نه اینکه اگر اسمی بود ناراحت شود، برایش تفاوتی نداشت. حالا اگر فردا می‌آمدند و می‌گفتند این کاشی‌هایی که شما دیروز دیدید یک نفر آمده آنها را کنده، می‌گفتند خدا خیرش بدهد. ولی این عصبانیت ایشان برای این است که چرا در قبال «او» باید اسمی باشد، اصلاً من که هستم که باید اسمم آنجا باشد. ناراحت بشوم یا نشوم! اصلاً من که هستم؟ من اصلاً چه رقمی هستم که باید اسم مرا بالای در مسجد کوفه بگذارید؟ جایی که امیرالمؤمنین علیه‌السلام است! دست شما درد نکند. جایی که محراب امیرالمؤمنین است، مجسمه خلوص و مظهر نازله اسماء و صفات الهی در اینجا بوده است، حالا می‌خواهید اسم ما را اینجا بگذارید! اینها نکته‌هایی است که این گروه به ما یاد داده‌اند اینها را ما جای دیگر پیدا نمی‌کنیم، امثال مرحوم قاضی رضوان الله علیه و مرحوم آخوند همدانی و مرحوم انصاری و مرحوم حداد و مرحوم آقا و امثال مرحوم علامه طباطبایی رضوان الله علیهم، ما این مطالب را در این افراد می‌یابیم، این نحوه عمل را در این افراد پیدا می‌کنیم.

ممکن است بعضی‌ها بر حسب ظاهر بگویند نه آقا، اسم نباشد ولی در باطن، اگر آمدند فردا یک اسم دیگری را گذاشتند هم تغییر نمی‌کنی؟ شما اینجا را ساختی، بیایند و بگویند این حسینیه و این مسجد به اهتمام و سعی و بذل توجه فلان شخص و فلان تاجر و خدمتگزار انجام شده است. آن موقع هم فرقی نمی‌کنی؟ اگر فرقی نکردی که جای امیدواری هست، البته همیشه هست، ما نمی‌خواهیم ناامید کرده باشیم، خدا رحمتش رحمت واسعه است و این هم مهم نیست که الان ببینیم این مطالبی که به گوش ما می‌رسد، ما اهل این حرف‌ها نیستیم، راه زیاد است، «با کریمان کارها دشوار

نیست»^۱ راه راهی است که خدا باز کرده است، مرحوم آقا می فرمودند ما سفره را باز کردیم چرا نمی آید بنشینید؟ سفره باز شده است.

این عملی را که انسان انجام می دهد این عمل باید ببیند که چند درصدش خالص است؟ مقدارش چقدر است؟ در خودش غور کند تفحص کند. انجام می دهیم عمل را، عمل به نظمان عمل خیر است. تألیف می کنیم کتاب می نویسیم، به به راجع به این مسئله کتاب نوشتیم مشکلی از مشکلات را حل کردیم، معضلی از معضلات را گشودیم، تا به حال این مطلب گفته نشده تا به حال این مطلب نوشته نشده، دلمان شاد و خرسند از اینکه این مسئله توسط ما انجام گرفته، گیر اینجاست، خیال می کنیم، فلان کار را انجام می دهیم، فلان قدم خیر را بر می داریم.

یک دفعه مرحوم آقا به یک نفر گفته بودند که شما باید عمامه بگذارید. من از ایشان سؤال کردم این مطلبی را که شما به ایشان گفتید به عنوان یک دستور است؟ ایشان فرمودند من این مطلب را نمی فهمم، ایشان باید عمامه بگذارد، راهش همین است. گفتم متوجه شدم. در صحبت هایی که با آن فرد می شد گفتم آقا جان این را که برای شما گفتند. می گفت نه مسئله این طور است، ما مطلب را بهتر می فهمیم، اجتماع الان این اقتضا را می کند بدون عمامه بیشتر می شود کار کرد غیر معمم بهتر می تواند چه کند. غیر معمم الان در اجتماع حرفش را بهتر می پذیرند، نسبت به معممین مسائل و حساسیت هایی هست سوءظن هایی بوجود آمده. چند ساعت، در نهایت گفتم آقا جان! شما می خواهی برای که کار کنی؟ می خواهی برای خودت کار کنی یا برای خدا؟ اینجا دیگر مفری نیست آیا این مقدار قبول داری مطلبی را که آقا گفته روز قیامت می تواند از عهده سؤال و جوابش بر بیاید یا نه؟ اگر نمی تواند پس برو دنبال کارت. چون ایشان یک آدمی است که نمی تواند دنبال حرف هایش را آن طرف بگیرد. نمی تواند مسئولیت حرف هایی که در این دنیا می زند بپذیرد و در آن طرف جواب بدهد و چنین آدمی را برای چه برویم دنبالش؟ مگر بیکاریم؟! مگر احمقیم؟! خب برویم دنبال کار خودمان، این را که نمی توانی قبول کنی، گفت نه، گفتم ایشان فردی است که اگر حرفی بزند می تواند در قبال خدا بایستند و مسئولیتش را به عهده بگیرد. اگر ایشان این حرف را زده پس مسئولیتش را می تواند به عهده بگیرد، شما دیگر چه جوابی دارید؟ گفتش که فلانی نفسم نمی گذارد. گفتم خدا خفیات کند هشت ساعت است سر مرا بردی، از اول می گفتی، من که می دانم از اول قضیه چیست؟ برای چه؟ تا الان هم همین

^۱ مثنوی معنوی، دفتر اول: تو مگو ما را بدان شه بار نیست با کریمان کارها دشوار نیست

است و هزار سال هم بگذرد تا این عمامه نگذارد فایده ندارد، این است قضیه.
حالا کار می‌کنیم کتاب می‌نویسیم و دین را تبلیغ

می‌کنیم، همه درست، نمی‌خواهم بگویم اینها باطل است، ولی تمام اینها در این حد ما را ننگه می‌دارد نه بیشتر، بالاتر نمی‌آورد در همین حد ما را ننگه می‌دارد این طرف می‌رویم، این گوشه و آن گوشه، دور می‌زنیم، کنار این ستون می‌نشینیم و می‌ایستیم ها!، دیگر طبقه دوم و سوم و چهارم نمی‌رویم و در همین جا می‌مانیم، این مسئله مسئله اخلاص است.

گاهی اوقات نفس می‌آید و مطلب را برای انسان جلوه می‌دهد، نه گاهی اوقات! همه اوقات، همه ما گرفتاریم از خود بنده گوینده تا رفقای عزیز که قطعاً از ما جلوتر هستند ولی همه باید سعی کنیم، عرض کردم با کریمان کارها دشوار نیست. با توکل بر خدا و عنایت امام علیه‌السلام که از پدر و مادر به ما نزدیک‌تر و محب‌تر و دلسوزتر ما را رها نمی‌کند ان‌شاء‌الله. ولی یک قدم می‌خواهد. این جور اگر انسان بنشیند و نفس خود را به محاسبه بکشانند فکر کند و حساب برسد، در کارهایی که انجام می‌دهد اگر این‌طور باشد امام علیه‌السلام کمکش می‌کند، امام زمان برای چه زنده است؟ امام زمان برای همین زنده است که یک دلسوخته‌ای بگوید یا صاحب الزمان می‌خواهم این کار را انجام بدهم حضرت می‌فرماید: لَبِیک! می‌کشاند! آن حالی که برای ما پیدا می‌شود کشش امام است، از آنجاست، بدون آنجا سر سوزنی امکان حرکت نیست، سر سوزنی هر کس رفته بیاید پیش من، سر سوزن امکان حرکت نیست، همین، همین که می‌خواهیم قدم برداریم آن شوقی که احساس می‌کنیم از آنجا می‌آید. کشش از آنجا می‌آید. از این مرتبه آمدیم به کجا می‌خواهیم برسیم؟ به مرتبه‌ای که در آنجا اصلاً دیگر خود نباشد، این مرتبه دیگر مرتبه عالی است.

از امام صادق علیه‌السلام راجع به این آیه سؤال می‌کنند، آیه راجع به حضرت ابراهیم علیه‌السلام است **مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَٰكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ** آل‌عمران، ۶۷ این معنای حنیف و مسلم چیست؟ حضرت می‌فرمایند: اى خالصاً مخلصاً لا يكون فى قلبه الا الله^۱ کسی که به مقام خلوص رسیده و به درجه اخلاص رسیده؛ یعنی از مقام عمل رد شده است و دیگر در آنجا خود را در قبال خدا نمی‌بینید. بنده وقتی که می‌خواهد اطاعت مولا را بکند برای چه اطاعت مولا را می‌کند؟ برای اینکه می‌خواهد کاری را انجام بدهد حالا صرف نظر از آنهایی که بنده فراری و عبد آبق و از مسئولیت و تحت اطاعت مولا فرار می‌کنند به آنها مطلبی نیست نه! کسی که می‌خواهد عملی را انجام بدهد برای رضای محبوب خود، برای چه؟ برای اینکه محبوب او خوشش

^۱ عین این عبارت در مجامع روایی پیدا نشد. در وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۶۰ آمده: خالصاً مخلصاً لا یشوبه شیء.

بیاید، فقط هم قصدش محبوب است دیگر، این بالاترین است و همه آرزوی ما این

است. شما کاری برای رفیقتان انجام می‌دهید که رفیقتان خوشش بیاید. از شما اظهار رضایت کند کاری انجام می‌دهید برای پدرتان که از شما اظهار رضایت کند، همین، برای دنیا هم انجام نمی‌دهید فقط برای رضایت مادرتان احترام به والدین از اوجب واجبات است، مرحوم آقا می‌فرمودند: آن کسی که به والدینش احترام نگذارد راه صعود به پروردگار برای او بسته است، امکان ندارد کسی این راه را با نارضایتی والدین بخواند طی کند. خیلی مسئله، مسئله مهمی است چه والدین مسلم و مسلمه باشند و چه نباشند، چه شیعه باشند چه نباشند چه مسلمان باشند یا مسیحی باشند یا زرتشتی باشند یا بی‌دین باشند، تمام اینها همه به کنار، احترام به والدین واجب است برای خدا انجام می‌دهد. انسان عملی را انجام می‌دهد برای خدا که رضایت خدا را جلب کند احساس کند این کار، کاری است که برای خدا بوده خودش را در کفه ترازو بگذارد و در معیار و سنجش خود را بیازماید. نگاه کند ببیند عملش برای خدا بوده و احساس رضایت کند. اما از اینجا که بخواهیم حرکت کنیم به یک جایی می‌رسیم که آن مقام، مقام اخلاص است و در آنجا دیگر عبد و خدایی وجود ندارد، دیگر کاری که بنده می‌کند دیگر این نیست که خدا راضی باشد دیگر اصلا خود را نمی‌بیند و خود را اصلا احساس نمی‌کند. البته این مرتبه داردها، حالا باید با عنایت خدا، خدا باید دستگیری کند. دیگر در آنجا مقام، مقام اخلاص است، انسان احساس می‌کند آلتی و وسیله‌ای بیش نیست، همین و تمام شد. اینکه کاری کند که خدا رضایتش به دست بیاید، امام رضایتش به دست بیاید، این هم کنار می‌رود. آنجا فقط خدا می‌ماند و بس، آنجا فقط ولایت است و بس، نه اینکه این بخواهد برای ولایت کار کند برای امام کار کند و قصدش هم اخلاص است در این حرفی نیست. حتی اگر برای امام کار کرد و به نام دیگری درآمد آن اشکالی ندارد خدا رحمت کند مرحوم چمران را، مرحوم آقا یک وقتی راجع به ایشان می‌گفتند ایشان شخصی است که اگر یک کاری را انجام بدهد به اسم دیگری طوریش نمی‌شود. من یک چنین تعبیری از ایشان شنیدم و یک انسانی است که می‌خواهد مخفیانه کاری را انجام دهد خدا رحمت کند خیلی ما از این افراد کم داریم این خیلی مقام خوبی است که انسان کاری را که می‌خواهد انجام دهد قصدش قصد اخلاص است و برای خداست ولو به اسم دیگری. ولی نه! مقام اولیاء این است که انسان اصلا خود را نمی‌بیند تا برای کسی بخواهد کاری کند یا نکند، این همان است که لا یكون فی قلبی الا الله یعنی خود می‌رود کنار و خدا می‌آید این را می‌گیرد. این شخص می‌شود و لا یدع ایامه باطلا این شخص دیگر روزگارش را به بطالت نمی‌گذراند این است، که انسان برسد به یک حدّ و مرحله‌ای و وضعیتی که دیگر اصلا خود را نبیند، دیگر احساسی نکند دیگر اختیاری نبیند.

مرحوم آقای حداد رضوان الله عليه می فرمودند من خودم

در آن جلسه بودم که ایشان صحبت می کردند من حالی دارم که می بینم همین بچه شیرخواره دو ماهه این به همین مقدار اختیار دارد که اراده می کند مادرش را بگیرد و از مادر استرزاق کند، این حال و اختیار را حتی من در خودم نمی بینم. یک چنین شخصی که این اراده و اختیار را در خود نمی بیند آن وقت می خواهد کار را برای که انجام بدهد؟ برای خدا؟ این کسی نیست و شخصی نیست. نباید بگوییم حالا به اینجا کی می رسیم؟ نه، اول ما شروع کنیم از مقام اخلاص تا ان شاء الله توفیق الهی نصیب بشود تا به اینجا برسیم، حد را باید لحاظ کنیم و نباید ناامید باشیم.

یک وقتی در مشهد زمان مرحوم آقا رضوان الله علیه، عصر جمعه ای بود، بعد از دعا ایشان مفاتیح را به من دادند و گفتند راجع به بعضی این فقرات توضیح دهید. ما شروع کردیم به صحبت کردن، ظاهراً فقرات بعضی راجع به اخلاص و خلوص و اینها بود. من در آنجا یک مثالی زدم، گفتم: یک وقت یک شخصی می آید مشهد برای زیارت، می رود و حضرت را زیارت می کند، مراتبی دارد حضرت با بزرگواری خود انسان را می پذیرند و قبول می کنند، انسان ثوابی می برد و خود را در تحت ولایت امام علیه السلام داخل می کند. این هم رفقا بدانیم وقتی می رویم زیارت امام علیه السلام، خیلی ها سؤال کردند که به چه نیتی برویم و از امام چه بخواهیم؟ گفتم زیارت امام که نیت نمی خواهد می رویم زیارت و تمام شد، دیگر برویم که از امام چیزی بگیریم، این داد و ستد است و سالک این کار را انجام نمی دهد. سالک می رود زیارت امام علیه السلام همین، یابن رسول الله! آدمم شما را زیارت کنم همین، تمام شد، خود حضرت دیگر می داند که قضیه و مسئله چیست؟ می رویم زیارت سیدالشهداء همین، می رویم زیارت و برگردیم، می رویم زیارت امیرالمؤمنین، همین، آمدیم زیارت، این مقام خیلی بالاتر است که انسان بگوید حالا که من می خواهم بیایم زیارت پس بنابراین بالاخره راهی آمدیم و مسافتی آمدیم و چه عرض کنم بقیه را نگویم که پولی خرج کردیم و اینها دیگر شرم آور است! چیزی در قبالتش بدهد، نه! آمدیم برای زیارت پیغمبر و ائمه بقیع و همین، تمام. خب می آید زیارت امام رضا می کند و برمی گردد می خواهد برود بر وسیله سوار شود می بیند دو ساعت تأخیر دارد می گوید حالا چه کار کنیم؟ حالا که تأخیر دارد برویم زیارت کنیم، دوباره یک زیارت برویم. اگر تأخیر نداشت تو می رفتی، حالا می بینی چه کار کنی، می آیی زیارت، این درست نیست. وقتی که من این حرف را زدم یک دفعه حضرت آقا میج ما را گرفتند، این کلام ایراد دارد. گفتند نه آقا جان! چه می گویی؟ نه، درست است. اینکه الان دیده دو ساعت تأخیر دارد می توانست جاهای دیگر و اماکن دیگر برود، اینکه آمده زیارت امام رضا علیه السلام را اختیار کرده آیا ارج ندارد؟ بله این

هست که به میزان درکش که اگر در هر حالی یک وقتی می‌گوییم در هر حالی می‌آمد یک وقت می‌گوییم نه حالا که دیر شده است برویم زیارت نه اینکه این مورد قبول نیست. حضرت این مقدار را قبول می‌کند شما یک دفعه شمشیر را نکش و بگو اصلاً قبول نیست. پنجاه درصد قبول است، سی درصد قبول است ولی به همان مقدار مورد پذیرش است. خب می‌توانست به اماکن دیگر برود.

این مسیر است؛ یعنی خدا راه را باز کرده برای ما که هر چه می‌توانیم هر چه بهتر می‌توانیم. در ارتباطان و در زندگی شخصیهان و در عبادت با خدایان در کارهایی که انجام می‌دهیم در مسائل روزمره‌ای که با او ارتباط داریم در اینها آن جهت خدا را جایگزین کنیم بر خواست خود، تا اینکه به يك مرتبه‌ای خداوند توفیق دهد که دیگر خواستی وجود نداشته باشد. به اینجا که رسید آن وقت کلام امام صادق علیه‌السلام شامل حال خواهد شد که ولا يدع ايامه باطلا حالا دیگر ایامش را به بطالت نمی‌گذرانند یعنی بطلان در هر مرتبه‌ای ولو ذرةً مثقالی دیگر بطلان در کار او معنا ندارد. **ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ** ... الحج، ۶ خدا می‌آید به جای او می‌نشیند، در مقام اخلاص که بود هنوز خدا نیامده بود، باز کار و عمل را برای خدا انجام می‌داد. باز می‌خواست رضایت خدا را جلب کند، باز می‌خواست کاری انجام بدهد که او را خوشنود کند. باز خود را در محدوده‌ای ولو کم می‌دید هنوز انانیتش باقی بود. گرچه این انانیت را وقف خدا کرده بود ولی باز باقی بود. اگر کارش به اسم دیگری بود ناراحت هم نمی‌شد نه! از این مرتبه هم گذشته است ولی از انانیتش هنوز باقی است کی خدا می‌آید؟ خدا که حق مطلق است و صددرصد حق است. هیچ چیز نمی‌تواند در ذات، آن وقتی است که خود خدا در آن مظهر حضور داشته باشد به تمام معنای کلمه، این می‌شود امام علیه‌السلام و اولیایی که به این رتبه در تحت ولایت امام علیه‌السلام به این مرتبه رسیده‌اند. اولیاء مراتب مختلفی دارند اما آن سالکی که توفیق الهی شامل حالش شده و به آن مرتبه‌ای رسیده است که تمام شوائب بطلان در او رخت بسته و وجود او حق مطلق شده است، آن شخص به آن مرتبه‌ای رسیده که مظهر تام اسماء و صفات الهیه او گشته است. این شخص دیگر ایامش به بطالت نیست این آخرین مرتبه.

بنده قصد داشتم که بیش از این راجع به این مرتبه توضیح دهم ولی خیال می‌کنم که دیگر تتمه مطلب و توضیح قضیه اگر خدا توفیق بدهد ان‌شاءالله در نوشتجات‌ها بیابند دوستان و اهل فن و خبرا راجع به این قضایا مطالب را توضیح دهند.

امیدواریم ان شاء الله از مجلس دیگر به فقره دیگر پردازیم. خدای متعال لطف و عنایتش شامل حال ما بشود و ما را توفیق رسیدن به اعلا مرتبه عنایت کند و عنایت امام علیه السلام حضرت ولی عصر ارواحنا لتراب مقدمه الفداء بیش از پیش موجب سلب انانیت و داخل شدن در حریم ولایت و کنار

گذاشتن خواست و اراده و رفض تمام حیثیات شئونات نفس ما بگردد ان شاء الله.
اللهم صل على محمد و آل محمد